

Галазюк Н. М.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин
Луцького національного технічного університету*

Зелінська О. М.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин
Луцького національного технічного університету*

Кравчук О. Я.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин
Луцького національного технічного університету*

Galazyk N. M.

*Ph.D. in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of International Economic Affairs
Lutsk National Technical University*

Zelinska O. M.

*Ph.D. in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of International Economic Affairs
Lutsk National Technical University*

Kravchuk O. Ya.

*Ph.D. in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of International Economic Affairs
Lutsk National Technical University*

СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

THE SUMMIT OF THE STRUCTURE OF THE MILESTONAL INVESTMENT DIVISION ON THE SUCCESS STAGE

Анотація. У роботі розглянуто суть інвестицій у системі понять, які визначають особливості міжнародної інвестиційної діяльності. Визначено, що іноземне інвестування є найбільш динамічною формою економічної глобалізації. Доведено, що без залучення іноземних інвестицій неможливо підвищити рівень конкурентоспроможності вітчизняної продукції на світовому ринку. Досліджено динаміку міжнародних інвестицій. Зазначено, що на сучасному етапі спостерігається довгострокова тенденція до збільшення припливу інвестицій у сферу послуг.

Ключові слова: інвестиції, суб'єкти інвестиційної діяльності, прямі іноземні інвестиції, портфельні іноземні інвестиції, міжнародне інвестування.

Вступ та постановка проблеми. Характерною рисою сучасного етапу розвитку міжнародних економічних відносин є зростання активності у сфері інвестицій. Різноманітність операцій та інструментів на міжнародному фінансово-кредитному ринку дає змогу реалізувати широкий спектр розміщення та вкладання коштів незалежно від валюти та країни походження. Саме тому провідне місце в системі інвестування сьогодні займають міжнародні інвестиції.

Світова практика показує, що без залучення іноземного капіталу неможливо проводити структурні зміни в економіці країни, підвищити рівень конкурентоспроможності вітчизняної продукції на світовому ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання міжнародної інвестиційної діяльності належить до найактуальніших, що обговорюються у сучасній світовій економічній літературі. Дослідженню питання сутності та особливостей структури міжнародних інвестицій присвячені роботи багатьох вітчизняних вчених-економістів, таких як І.П. Мойсеєнко, Г.Е. Гронтковська, А. Мерзляк, К.Г. Касянюк, Л.П. Овчарова, Л.О. Петкова та інші. Однак сьогодні

ще не вирішеними залишаються питання чіткого обґрунтування теоретичних засад інвестиційної діяльності, визначення основних тенденцій іноземного інвестування.

Метою роботи є визначення сутності, динаміки та структури міжнародних інвестицій на сучасному етапі.

Результати дослідження. Науковий підхід до вивчення будь-якої проблеми вимагає визначення термінології, яку при цьому використовують. Термін «інвестиція» походить від лат. «інвест», що означає «вкладати». Нині інвестиції – це вкладання капіталу з метою подальшого його збільшення. Приріст капіталу в результаті його інвестування є компенсацією за ризик втрат від інфляції та неодержання відсотків від банківських вкладень капіталу [1].

Запорукою успішного функціонування національної економіки будь-якої країни є інвестиційна діяльність, оскільки вона об'єднує інтереси і ресурси громадян, підприємств та держави щодо ефективного соціально-економічного розвитку. Інвестиційну діяльність можна розглядати з двох позицій. З одного боку – це діяльність, пов'язана із вкладенням коштів в об'єкти інвестування з

метою одержання прибутку, а з другого – це власне інвестування, що визначається як процес перетворення ресурсів у вкладення.

У господарській теорії і практиці розрізняють індивідуальних, інституціональних, корпоративних інвесторів і державу в особі уряду (рис. 1).

Довготривала практика міжнародної інвестиційної діяльності показала, що політика стимулювання надходження іноземних інвестицій повинна бути не набором окремих заохочувальних заходів, а цілісною системою взаємопов'язаних дій, невід'ємним складником стратегії соціально-економічного розвитку будь-якої країни.

Міжнародне інвестування створюється за допомогою як економічних, соціальних заходів, так і юридичних норм, що є невід'ємним складником інвестиційного законодавства держави, яка приймає капітал іноземних інвесторів. Найбільш популярними інструментами серед урядів як у країнах базування, так і в країнах, що приймають, є:

- надання державних гарантій як країною базування, так і країною, що приймає;
- страхування іноземних інвестицій, яке може здійснюватись державними та приватними агентствами;
- уникнення подвійного оподаткування прибутку підприємств із іноземними інвестиціями;
- адміністративна і дипломатична підтримка, іноземні інвестори є об'єктом державного опікування з боку органів влади країни базування.

Основу міжнародної інвестиційної діяльності в системі міжнародних економічних відносин становлять прямі та портфельні іноземні інвестиції.

Прямі іноземні інвестиції розглядаються як вкладення капіталу з метою отримання прибутку, що зумовлено довгостроковим економічним інтересом, і забезпечують контроль інвестора над об'єктом інвестування.

Поряд із прямими іноземними інвестиціями значна частина міжнародних потоків капіталу переміщується у формі портфельних інвестицій. Міжнародні портфельні інвестиції – це вкладення капіталу в іноземні цінні папери, які не дають інвестору права реального контролю над об'єктом інвестування. Портфельний інвестор не прагне управляти

діяльністю підприємства, в яке вкладаються кошти, а лише претендує на одержання доходу згідно з придбаною часткою портфеля об'єкта інвестування, яка в міжнародній практиці звичай не перевищує 10% [2, с. 133].

Приймаючи рішення щодо здійснення міжнародної інвестиційної діяльності, інвестор має передбачити пріоритетну сферу для здійснення інвестування. Країна, що приймає, має гарантувати іноземному інвестору захист його інтересів і прав, що декларуються в законах про іноземні інвестиції та багатьох інших законодавчих і нормативних документах, національних конституціях. Компанії з іноземними інвестиціями уважно вивчають систему інвестиційних пільг країн, що приймають, оскільки пільги є важливим елементом підвищення конкурентоспроможності фірм.

Ключовою тенденцією розвитку світового господарства на початку XXI століття є економічна глобалізація, яка охопила практично всі його підсистеми та структурні елементи. Іноземне інвестування стає найбільш динамічною формою економічної глобалізації та її основною рушійною силою, оскільки міжнародний рух капіталу у формі міжнародних інвестицій впливає як на масштаби, так і на напрями соціально-економічних змін в економіці окремих країн та їх угруповань.

Дослідження тенденцій в інвестиційній сфері показує, що сьогодні сформувався світовий фінансовий капітал з перевагою в ньому спекулятивних віртуальних складиків.

Сучасний розвиток світового господарства характеризується збільшенням обсягів іноземних інвестицій, що перевищує темпи зростання обсягів світового виробництва. Такими високими темпами глобальна економіка розвивається з другої половини XX століття. Детермінантами постійного зростання обсягів інвестицій стали такі фактори, як розвиток міжнародного поділу праці, інтернаціоналізація виробництва, науково-технічний прогрес, активна діяльність транснаціональних корпорацій на світовому ринку, лібералізація міжнародної торгівлі, розвиток торговельно-економічної інтеграції [3, с. 31].

У сучасному світі немає кордонів між економічно розвиненими країнами та країнами, що розвиваються. Якби події не відбувалися сьогодні у світі, вони прямо чи опосередковано впливали б на розвиток країн, що розвиваються.

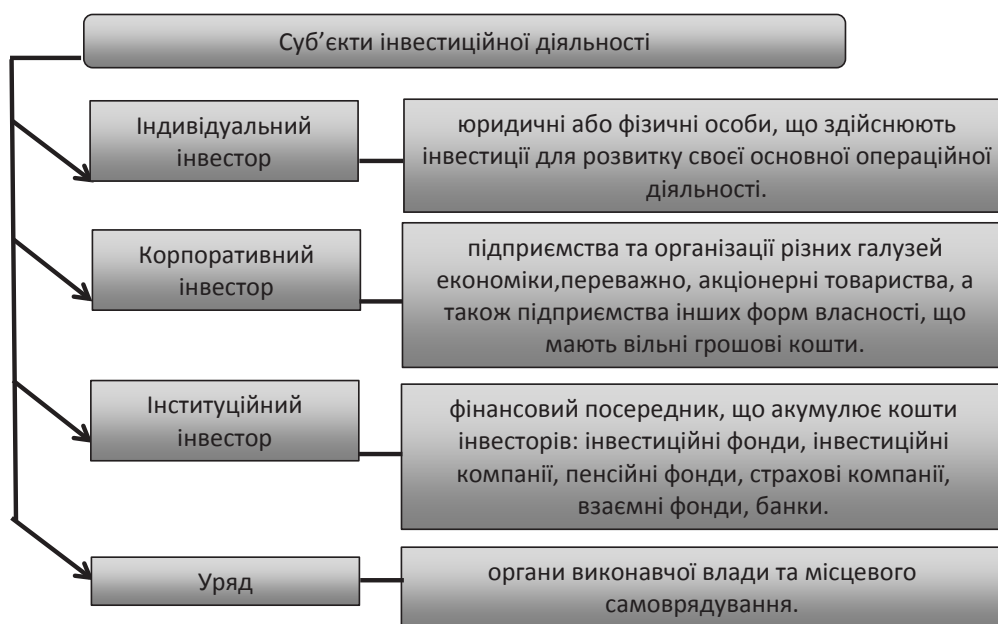


Рис. 1. Суб'єкти інвестиційної діяльності

середковано відбиваються на всіх країнах без винятку. Варто зауважити, що після тривалого підйому останніх десятиліть, який називали «золотим століттям світової економіки», світове господарство накрила перша глибока криза епохи глобалізації.

Так, протягом 2003–2007 рр. потоки прямих іноземних інвестицій впевнено набирали позитивної тенденції, цьому сприяли стабільне світове економічне зростання, проведені реформи лібералізації в галузі інвестування та масштабна стратегія інтернаціоналізації, яка була запроваджена транснаціональними корпораціями.

Однак фінансова нестабільність у США у другій половині 2007 р. стала першим сигналом початку глобальної кризи, призвела до істотного погіршення ситуації на ринку інвестицій, і вже на початку 2008 р. несприятливий інвестиційний клімат негативно відбився на багатьох інвестиційних програмах, у тому числі це вплинуло на обсяги прямих іноземних інвестицій. Очевидним є детермінуючий вплив глобальної кризи на міжнародні інвестиційні процеси. Саме від відновлення продуктивних мотивацій міжнародної інвестиційної діяльності багато в чому залежать напрями посткризового розвитку світової економіки, що позначився у другому півріччі 2009 р. Тенденція до стабілізації міжнародних інвестицій дає змогу оцінювати світові ПІІ у 2011 р. на рівні 1,3–1,5 трлн дол. США, а у 2012 р. – 1,6–2 трлн дол. США, що сприятиме фінансовій стабілізації й економічному зростанню, нівелюванню структурно-галузевих і регіональних дисбалансів [4, с. 54].

За даними експертів ЮНКТАД продовжує спостерігатися довгострокова тенденція до збільшення припливу інвестицій у сферу послуг. Так, у 2012 р. на частку сектору послуг припадало 63% загального обсягу накопичених світових прямих іноземних інвестицій, що майже в два з половиною рази перевищувало відповідну частку обробної промисловості (26%) і в дев'ять разів – частку сировинного сектору (7%). У 2014 р. на сектор послуг припадало 64% усіх ПІІ у світі, у видобувних галузях у зв'язку з низькими цінами на сировину відбулося скорочення планових капітальних вкладень, що призвело до зниження обсягів світових потоків прямих іноземних інвестицій (рис. 2).

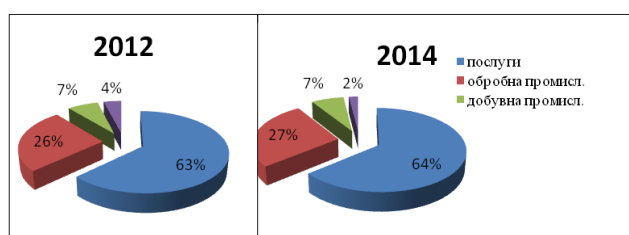


Рис. 2. Глобальні потоки прямих іноземних інвестицій по секторах

Розроблено автором [4; 5]

Збільшення обсягів та частки ПІІ, які направляються в сектор послуг, пояснюється низкою чинників, таких як технологічний прогрес

у розвитку інформаційно-комунікаційної технології, що сприяє подальшому перетворенню послуг у ринковий товар; лібералізація

цього сектору в країнах, що приймають; зростання глобальних виробничо-збутових ланцюжків, що сприяє інтернаціоналізації послуг, пов'язаних із виробництвом.

Якісні характеристики сучасних міжнародних інвестиційних потоків відображаються процесами транснаціоналізації, оскільки ТНК відіграють провідну роль у

міжнародному перерозподілі інвестиційних ресурсів. Керівники основних ТНК оптимістично налаштовані щодо майбутніх перспектив збільшення глобальних інвестиційних потоків. Варто відзначити, що в 2015 р. відбулося зростання інвестицій в нові проекти на 8%, що у вартісному вираженні становить 766 млрд дол. США. Зростання інвестицій в нові проекти було найбільшим у країнах з розвинутою економікою (до 12%), що свідчить про потенційне підвищення ПІІ у виробничі активи в результаті покращення макроекономічних і фінансових умов. Проте у цьому контексті викликає занепокоєння відплив продуктивних інвестицій в межах ТНК. Протягом 2015 р. капітальні витрати 5000 найбільших корпорацій зменшились на 11%, і це після аналогічного зменшення на 5% у 2014 р. [6, с. 14].

На думку експертів, «нав'язана» транснаціональними компаніями вузька спеціалізація і надмірна експортна орієнтація виробництва привели до залежності економіки від рішень обмеженого кола корпорацій, які були лідерами на ринку, та до негативного впливу на економіку зовнішніх змін на ринках.

Масштаби і темпи іноземних інвестицій, активність держав і монополій в експорті або імпорті позичкового і підприємницького капіталу, співвідношення між цими формами руху капіталу і географічне розміщення іноземних вкладень залежать від економічного і політичного розвитку світового господарства, особливостей відтворювального процесу і розвитку монополій в окремих країнах, зовнішньополітичної та економічної орієнтації урядів.

Особливістю руху капіталу в сучасних умовах є включення все більшого числа країн у процес вивозу і ввозу іноземних інвестицій. Якщо раніше окремі країни були, як правило, або експортерами, або імпортерами іноземного капіталу, то зараз більшість із них одночасно і ввозять, і вивозять капітал у різних формах.

Мобілізація інвестицій та забезпечення їх внеску у розвиток є одним із пріоритетних напрямів для урядів усіх країн. Це пояснюється тим, що міжнародні інвестиції забезпечують економіку будь-якої країни як фінансовими ресурсами, так і технологічною підтримкою, яка забезпечує стійкий та довгостроковий розвиток національної економіки.

У 2012 р. глобальні прямі іноземні інвестиції скоротилися на 18% і досягли рівня 1,35 трлн дол. США. Вперше за весь час у 2012 р. країни, що розвиваються, отримали більше ПІІ, ніж розвинені країни. Частка ПІІ на країни, що розвиваються, збільшилася до 52%, тоді як на розвинені країни припало лише 42% всього обсягу ПІІ [6]. Проте вже у 2015 р. обсяги прямих іноземних інвестицій збільшуються порівняно з динамікою 2013–2014 рр. Варто зауважити, що глобальні інвестиційні потоки у 2015 р. зростали і продемонстрували розходження між групами країн та регіонами порівняно із періодом 2013–2014 рр.

Приплив інвестицій у 2015 р. в країнах з перехідною економікою скоротився на 37,5% до 35 млрд дол. США порівняно з 2014 р. передусім через регіональний конфлікт і санкції, які відлякують нових іноземних інвесторів.

Значно збільшилися потоки прямих іноземних інвестицій в Азію за період 2013–2015 рр. Зокрема, показники в Азії, Східній та Південно-Східній Азії збільшилися у 2015 р. порівняно із 2013 р. на 25,5% та 28% відповідно. Потоки інвестицій в Африку залишалися майже незмінними. Відтоки інвестицій із країн характеризуються схожою ситуацією з потоками ПІІ в країни. Світовий показник загальних обсягів відтоків інвестицій збільшився на 11% (156 млрд дол. США) порівняно з 2014 р. Така зміна пояснюється збільшенням показника в розвинених країнах на 32,9% (264 млрд дол. США). Негативна динаміка

відтоків характерна для країн Африки та Азії. Значно зменшився показник у країнах з перехідною економікою – на 56,9% у 2015 р. порівняно із 2014 р. Варто зауважити, що ефективне функціонування світової економіки стає більш залежним від темпів переливу прямих іноземних інвестицій у розрізі регіональних секторів економіки, що зумовлює необхідність вивчення сучасних тенденцій їхнього розподілу й акумуляції.

Дані ЮНКТАД показують, що в 2015 р. 46 країн і економік вжили низки заходів щодо політики, яка стосується іноземного інвестування, а саме заходів, які сприятимуть лібералізації і заохоченню до інвестицій, а також ввели нові обмеження або норми регулювання інвестицій. На лібералізацію і заохочення інвестицій припало 85% змін в інвестиційній політиці. У широкому діапазоні галузей, таких як авіація, фінансові послуги, гірничодобувна промисловість і нерухомість, були ослаблені або ліквідовані обмеження на ввезення іноземних інвестицій. Деякі країни проводили політику приватизації, зокрема в інфраструктурних секторах. Інші поліпшили процедури ліцензування підприємницької діяльності, створили спеціальні економічні зони або надали інвестиційні пільги в інших формах. Ще однією помітною рисою було прийняття або перегляд інвестиційного законодавства, головним чином в африканських країнах. Нещодавно введені обмеження або норми регулювання інвестицій значною мірою відображають стурбованість іноземною власністю у стратегічних галузях. У цих секторах є тенденція до посилення процедур затвердження інвестицій.

Важливу роль у формуванні світових прямих іноземних інвестицій відіграють міждержавні організації. Більшість великих регіональних об'єднань і груп, що займаються економікою, зазнали зниження загальних обсягів ПІІ в 2014 р. порівняно з 2013 р. та 2015 р.

Світові тенденції зниження потоків ПІІ у 2014 р. вплинули на показники ПІІ регіональних угруповань. Найбільш

успішними роками для організацій були 2013 та 2015 рр. За ці роки показники прямих іноземних інвестицій досягли своїх найбільших значень за аналізований період за всіма видами угруповань. За цей період окремі організації зазнали зниження частки у 2014 р. в глобальних потоках ПІІ, зокрема, Регіональне комплексне економічне партнерство (РКЕП) – на 3,3% у 2014 р. порівняно із 2013 р. і на 4,3% у 2015 р. порівняно із 2014 р.; знижуються також потоки ПІІ до країн членів БРІКС – на 8,9% у 2014 р. порівняно із 2013 р. і на 6,6% у 2015 р. порівняно з 2014 р. Проте Трансатлантичне торговельне та інвестиційне партнерство (ТТП) зазнало зниження притоку прямих іноземних інвестицій у 2014 р. на 70% порівняно із 2013 р., але у 2015 р. відбулося зростання ПІІ на 105%, що становить 819 млрд дол. США. Позитивна динаміка притоку ПІІ у 2015 р. порівняно із 2014 р. спостерігається і в міжнародних організаціях (країни великої 20 (G20) – 42%, Транстихоокеанське партнерство (ТТП) – 169,9%, Азійсько-Тихоокеанська економічна співпраця (АТЕС) – 42%).

Аналізуючи наведені дані, бачимо, що за обсягами інвестицій, які надходять в економічні мегаоб'єднання, лідує Азійсько-Тихоокеанська економічна співпраця. Це угруповання у 2015 р. залучило 953 млрд дол. США іноземних інвестицій. Отже, інвестиційна діяльність транснаціональних корпорацій сприяє розширенню виробничої мережі та налагодженню важливого ланцюга через Тихий океан.

Висновки. Підсумовуючи, потрібно зазначити, що на формування міжнародної інвестиційної діяльності впливає багато факторів. По-перше, це фактори, які визначають конкурентні переваги компанії (масштаби діяльності, диверсифікація продуктів, патенти і торгові марки, управлінський та маркетинговий досвід, власні технології); по-друге, специфічне територіальне розміщення факторів виробництва, таких як природні ресурси та робоча сила; по-третє, переваги інтернаціоналізації виробничих сил та інші.

Список використаних джерел:

1. Інвестування: навчальний посібник / Мойсеєнко І.П. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/14170120/investuvannya_osnovi
2. Міжнародна економіка [текст]: навч.посіб. / За ред. Г.Е. Гронтковської / Г.Е. Гронтковська, О.І. Ряба, А.М. Венцурик, О.І. Красновська. – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 384 с. (С. 133–134).
3. Касянок К.Г. Міжнародні інвестиційні потоки в умовах глобальних фінансових дисбалансів / К.Г. Касянок // Світове господарство і міжнародні економічні відносини. – 2016. – № 3. – С. 30–36.
4. Доклад о мировых инвестициях 2015 год. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2015overview_ru.pdf
5. Доклад о мировых инвестициях 2016 год. [Електронний ресурс] – режим доступу: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2016_Overview_ru.pdf
6. Король М.М. Сучасні тенденції та динаміка прямого іноземного інвестування в міжнародній економіці / М.М. Король, М.Ю. Поп // Світове господарство і міжнародні економічні відносини. – 2016. – №2. – С. 13–17.
7. World Investment Report 2013. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://unctad.org/en/publicationslibrary/wir2013_en.pdf

Аннотация. В работе рассмотрена суть инвестиций в системе понятий, определяющих особенности международной инвестиционной деятельности. Определено, что иностранное инвестирование является наиболее динамичной формой экономической глобализации. Доказано, что без привлечения иностранных инвестиций невозможно повысить уровень конкурентоспособности отечественной продукции на мировом рынке. В статье исследована динамика международных инвестиций. Отмечено, что на современном этапе наблюдается долгосрочная тенденция к увеличению притока инвестиций в сферу услуг.

Ключевые слова: инвестиции, субъекты инвестиционной деятельности, прямые иностранные инвестиции, портфельные иностранные инвестиции, международное инвестирование.

Summary. The paper considers the essence of the investments in the system of concepts that define the features of international investment activities. Determined that foreign investment is the fastest form of economic globalization. It is proved that without foreign investment can not increase the level of competitiveness of domestic products in the world market. The article examines the dynamics of international investment. It is noted that there is a long-term trend towards increasing investment in the services sector at the present stage.

Key words: investments, the subjects of the investment activity, direct foreign investments, foreign portfolio investments, international investment.